

Invitasjon til å søke Riksantikvaren om tilskudd til klimaskallsikring av middelalderkirker i stein

Siden 2019 har Stortinget bevilget midler til sikring av fredete og verneverdige kirkebygg over Barne- og familiedepartementets (BFD) budsjett. Departementet har bedt Riksantikvaren om å forvalte tilskuddsordningen, og hittil er det gjennomført seks runder med tildelinger. Bevilgingene er det største enkeltløftet for kirker i nyere tid, og har vært av stor betydning for vern av nasjonalt verdifulle kulturminner. Nær 25% av de nasjonalt verdifulle kirkene fra før 1850 har i løpet av perioden blitt tildelt tilskudd til ulike typer sikring. Kulturarven fra middelalderen er blitt prioritert, men det er også gitt godt med midler til etterreformatoriske kirker.

Vi ser at BFD-tilskuddene i stor grad fungerer som en katalysator for både de kirkelige fellesrådene og kommunene til å bevilge penger for å komme i gang med nødvendige tiltak på kirkebyggene. Et tilskudd fra statens side gir stor gevinst.

Også i statsbudsjettet for 2022 har Stortinget bevilget midler til sikring av kulturhistorisk viktige kirkebygg over BFDs budsjett. Denne gang er det 20 millioner kroner som skal fordeles, og departementet har bedt Riksantikvaren om å forvalte midlene.

I denne utlysningen har Riksantikvaren i samråd med BFD, KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter og Kirkerådet valgt å invitere **eiere av middelalderkirker i stein** til å søke om tilskudd. KAs Kirkekontroll 2021 viser at middelalderkirkene i stein rapporterer betydelig dårligere tilstand på klimaskall enn de øvrige kirkene, og tilskuddene vil være et bidrag i arbeidet med å virkeliggjøre det politiske ønsket om at alle steinkirker fra middelalderen skal ha ordinært vedlikeholds nivå innen 2030.

Utvalgte kirker

Eiere av middelalderkirker i stein kan søke om to forskjellige tiltak:

1. Istandsetting av kirkenes klimaskall. Tilskudd inntil 1.000.000 kr.
2. Forprosjekt for utbedring av murverk. Tilskudd inntil 300.000 kr.

Søknadsskjemaene for hvert av de to tiltakene ligger under den enkelte kirke i Kirkebyggdatabasen, under fanen «Registrering».

Det gis ikke tilskudd til vanlig vedlikehold. Tilskudd til konservering eller behandling av inventar og gjenstander faller ikke inn under bevilgningens formål.

Nærmere beskrivelse av tiltak det kan søkes tilskudd til:

1. For **klimaskalltiltak** vil Riksantikvaren bidra med tilskudd på inntil 60% av kostnadene eks. MVA, oppad begrenset til 1.000.000 kr. Riksantikvaren gir ikke tilskudd på mindre enn 300.000 kr til denne typen tiltak.
2. For **forprosjekt for utbedring av murverk** vil Riksantikvaren bidra med tilskudd på inntil 60% av kostnadene eks. MVA, oppad begrenset til 300.000 kr. Riksantikvaren gir ikke tilskudd på mindre enn 150.000 kr til denne typen tiltak.

Litt om bakgrunnen for denne delen av tilskuddsordningen: Når det gjelder større restaurering av middelalderkirkenes murverk, så er man i hvert enkelt tilfelle nødt til å gjøre en grundig undersøkelse for å vurdere murveggenes tekniske tilstand, og for å kunne bestemme omfanget og metoden av istandsettingen. På 1900-tallet og da særlig etter andre verdenskrig, har det vært benyttet sement- og malingstyper som har gjort eller kan gjøre skade på middelaldermurverket. Flere kirker er pusset med sementpuss, i motsetning til den historisk korrekte kalkpussen. Dette skaper fuktproblemer, og spørsmålet blir dermed hvordan man kan få fjernet sementen på best mulig måte uten å skade stein i murverket. I noen tilfeller kan det være best å la sementpussen bli stående, om det ikke later til å være fuktproblemer i veggen. Slike spørsmål skaper utfordringer for oss i dag, og for å kunne legge et best mulig grunnlag for utbedring som kan bli omfattende og kostbare prosjekter, bør man gjennomføre et forprosjekt. Forprosjektet vil innbefatte prøvetaking og analyse av kalkmørtel inne i murveggenes; avklare murveggenes tilstand mht. til fuktinnhold, salter, nedbryting, mm; kartlegging av hvilke materialer som er brukt som puss og maling de siste hundreårene; oppsetting prøvefelter hvor det undersøkes hvordan sementprodukter i maling og puss kan fjernes på en skånsom måte. Dette skal munne ut i en anbefaling om videre tiltak på kirkens murverk.

Krav til prosjekt

Vi oppfordrer kirkeeier til å fylle ut søknaden så detaljert som mulig, og legge ved alt av relevant informasjon. Av kapasitetshensyn har Riksantikvaren ikke mulighet til å hente inn utfyllende informasjon etter at søknadsfristen er løpt ut.

*Til orientering: Riksantikvaren har også en ordinær tilskuddsordning for **brannsikring** av middelalderkirker i stein, med søknadsfrist 01.november 2022. Vi oppfordrer eiere av middelalderkirker til å søke om tilskudd til brannsikring, fortrinnsvis etter et utført forprosjekt.*

Frist for gjennomføring av tiltak

Tiltakene må gjennomføres innen **31.10.2023**. Riksantikvaren må også ha sluttrapport og utbetalingsanmodning innen denne datoen.

Krav til arbeid på fredete kirker

Det er viktig å merke seg at selv om dere får innvilget søknad om tilskudd, må dere sende egen søknad om tillatelse til å gjennomføre tiltakene.

Riksantikvaren viser til Rundskriv Q-06/2020 Forvaltning av kirke, gravplass og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø.

Kirkebygg som er oppført før 1650 er fredet etter kulturminneloven. Større oppussings- og reparasjonsarbeider trenger tillatelse fra Riksantikvaren, uavhengig av eierskap, og eventuelt også Den norske kirkes godkjenningsorgan. Ved istandsetting skal det brukes materialer og teknikker som er tilsvarende de man finner på kirken i dag eller som er tradisjonelt forankret. Utførende firma skal oppgi formell kompetanse og referanseprosjekter med kontaktinformasjon. Håndverkerne skal ha fagskolepoeng eller studiepoeng innen praktisk bygningsvern eller kunne dokumentere tilsvarende realkompetanse. Generelt skal det stilles krav til at håndverkerne har deltatt i minst tre prosjekter tidligere med tilsvarende arbeidsoppgaver. Lærlinger eller andre under kompetanseoppbygging skal følges opp kontinuerlig under arbeidet. Sentrale fagpersoner og byggeplassleder i utførende firma må beherske norsk for å kunne diskutere kvaliteten ved utførelsen.

Gjennomføring

- A. Kirkeeier søker om tilskudd gjennom KAs kirkebyggdatabase www.kirkebyggdatabasen.no.
- B. Søknaden må fylles ut og sendes inn innen **fredag 18. mars 2022**.
- C. Riksantikvaren prioriterer blant de innsendte søknadene og fatter vedtak om tilskudd. Dersom det er mange søknader kan det bety at noen kirker ikke får tilskudd, selv om kriteriene er innfridd. Riksantikvaren tar sikte på å gi svar på søknadene innen **fredag 8. april 2022**, dvs. fredag før palmesøndag.
- D. Tilskuddet utbetales etterskuddsvis. Riksantikvaren skal ha sluttrapport med regnskap og utbetalingsanmodning innen **31.10.2023**. Dette innebærer at tiltakene må være gjennomført til da. Ved oversittelse av fristen vil tilskuddet falle bort.

Kontaktinformasjon:

Terje de Groot (kirkeseksjonen/Riksantikvaren): terje.degroot@ra.no